РЕЦЕНЗІЯ

доцента кафедри гімнастики Харківської державної академії фізичної культури, кандидата наук з фізичного виховання та спорту, доцента
Дейнеко Альфії Хамзіївни
на дисертаційну роботу **Го Сяохун**
«Формування системи контролю морфофункціонального стану спортсменів зі спортивних танців на початковому етапі підготовки», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка,
за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт

Актуальність проблеми дослідження. Спортивні танці як складнокоординаційний вид спорту потребують високого рівня фізичної, функціональної та психофізіологічної підготовленості, особливо у період початкового залучення до спортивного тренування. Сучасна практика показує, що саме на ранніх етапах підготовки закладаються основи майбутньої спортивної майстерності, тому науково обґрунтована система контролю морфофункціонального стану спортсменів є ключовою передумовою для своєчасного виявлення відхилень, профілактики перевантажень і формування індивідуалізованих тренувальних програм. Крім того, у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі питання комплексного контролю в спортивних танцях досліджено недостатньо, особливо щодо сенсомоторних і психофізіологічних функцій. Отже, обраний автором напрямок дослідження є актуальним, а проведене дослідження заповнює важливу наукову нішу та має високу теоретичну і практичну значущість як для науки, так і для тренерської практики.

Зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до Плану науково-дослідної роботи Харківської державної академії фізичної культури на 2019-2023 рр., згідно з ініціативною темою кафедри медико-біологічних основ спорту та фізичної культури за темою «Анатомо-морфологічні, біохімічні та фізіологічні оптимізації тренувального процесу у спортсменів різних видів спорту та при заняттях фізичною культурою» й темою наукової роботи кафедри біологічних дисциплін на 2024-2025 р.р. «Медико-біологічні аспекти

розвитку, вдосконалення та відновлення рухової активності» (номер державної реєстрації 0124U005086).

Роль автора, як співвиконавця, полягає у розробці системи контролю підготовленості спортсменів у складнокоординаційних видах спорту (на прикладі спортивних бальних танців) на початковому етапі підготовки.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. У дисертаційній роботі, відповідно до тематики дослідження, обґрунтовано наукові положення, висновки та рекомендації. Сформульовані мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження повністю узгоджуються з темою роботи.

Отримані результати надають вичерпну відповідь на визначені мету та завдання дослідження. Їх достовірність підтверджується достатнім обсягом кількісних даних і проведеним педагогічним спостереженням.

Висновки відображають зміст і логічну послідовність дослідження, а також відповідають поставленим завданням.

Достовірність і новизна отриманих наукових результатів. Достовірність наукових положень, результатів і висновків дисертаційної роботи забезпечена коректним використанням методів дослідження Застосований у дисертації комплекс методів дослідження заслуговує на високу оцінку з огляду на його наукову обґрунтованість, міждисциплінарний підхід та відповідність меті й завданням роботи. Раціональне поєднання загальнонаукових, педагогічних, біомедичних та статистичних методів дозволило глибоко, багатовимірно дослідити морфофункціональні особливості спортсменів зі спортивних танців. Особливої уваги заслуговує використання професіографічного підходу, що є інноваційним для сфери спортивних танців і дає можливість деталізовано охарактеризувати специфіку діяльності спортсменів. Застосування психофізіологічних методик свідчить про високий рівень професійного підходу до організації дослідження, адже ці методи дозволяють об'єктивно оцінити сенсомоторну складову та швидкість психомоторних реакцій – ключові показники у

складнокоординаційних видах спорту. Також доречним є використання регресійного методу оцінки фізичного розвитку та індексного аналізу, що дозволяє не лише кількісно оцінити рівень підготовленості, але й виявити функціональні закономірності. Надійність отриманих результатів підкріплюється використанням методів статистичної обробки з застосуванням сучасних програмних засобів, що забезпечує об'єктивність і репрезентативність дослідження. У цілому, добір і поєднання методів дослідження можна вважати оптимальними, сучасними та повністю релевантними предмету дисертаційної роботи, що підвищує її наукову й практичну цінність.

Дисертаційна робота має суттєву наукову новизну. Дисертантом вперше здійснено аналіз спортивних танців з професіографічних позицій та побудовано професіограму цього виду спорту; розроблено систему контролю морфофункціонального стану спортсменів у спортивних танцях на етапі початкової підготовки, яка базується на аналізі антропометричних показників, індексів фізичного розвитку, результатів психофізіологічних тестів та функціональних проб оцінки балансних можливостей; апробовано батарею індексів фізичного розвитку, тестів та функціональних проб як скринінг-тестів оцінки стану спортсменів зі спортивних танців; доведено інформативність отриманих показників та адекватність застосування їх як критеріїв контролю підготовленості у спортивних танцях.

Підтверджено дані щодо суттєвої різниці у прояві постуральної здатності та балансних можливостей у спортсменів зі спортивних танців із різним терміном підготовки; наявної різниці показників прояву психомоторних реакцій залежно від терміну підготовки; наявності психофізіологічних особливостей спортсменок зі спортивних танців, що відбивають їхній рівень адаптації залежно від терміну підготовки;

Доповнено відомості щодо особливостей фізичного розвитку спортсменок зі спортивних танців, як критерію їх підготовленості; впливу

регулярних фізичних навантажень на фізичний розвиток та функціональний стан спортсменок зі спортивних танців.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що на підставі досліджень розроблено систему морфофункціонального контролю стану спортсменів у спортивних танцях на початковому етапі підготовки, розроблено відповідну програму скринінг-тестування для оцінки стану спортсменів зі спортивних танців, що дозволить підвищити ефективність підготовки, покращити контроль функціонального стану. Апробовані тести, проби й методи оцінки фізичного та функціонального стану можуть використовуватися для здійснення моніторингу, який забезпечує зворотний зв'язок, необхідний для оптимізації таких компонентів підготовки, як відбір, прогноз успішності, корекція змісту тренувальних програм на початковому та наступних етапах підготовки.

Основні результати дослідження впроваджено в практичну діяльність, про що свідчать акти впровадження результатів досліджень, які підтверджують використання основних положень дисертації при викладанні навчальних дисциплін: «Теорія та методика обраного виду спорту» для здобувачів першого освітнього рівня на кафедрі танцювальних видів спорту та хореографії ХДАФК (акт від 04.02.2025); «Медико-біологічний супровід програм фізкультурно-оздоровчого та спортивного спрямування», «Медико-біологічні проблеми спортивного прогнозування» у вигляді курсів лекцій, практичних і семінарських занять для здобувачів другого освітнього рівня на кафедрі спортивної медицини та гігієни ХДАФК (акт від 03.02.2025); «Сучасні аспекти медико-біологічних досліджень у спорті та фізичній культурі» у вигляді курсів лекцій, практичних і семінарських занять для здобувачів третього освітнього рівня на кафедрі біологічних дисциплін ХДАФК (акт від 10.04.2025). Результати впроваджено в практику роботи танцювального спортивного клубу «Ідеал» м. Харкова (акт від 28.11.2024), в практику роботи громадської організації «Харківський центр спортивної хореографії» (акт від 20.12.2024), м. Харків; в практичну діяльність

факультету танців «Наньхай» Економічного інституту Хайкоу, м. Хайкоу (Китайська Народна Республіка) (акт від 11.10.2024).

Повнота викладу матеріалів дисертації в опублікованих працях. Основні положення дисертаційної роботи викладені у 10 наукових публікаціях (з урахуванням квартилів видань): 4 публікації у фахових виданнях України, з яких 2 у виданні України, що входить до міжнародної наукометричної бази Web of Science Core Collection (Q3 та зараховані за чотири), 1 публікація у виданні, що входить до міжнародної наукометричної бази Scopus, 1 у фаховому виданні України, 4 публікації апробаційного характеру.

Характеристика основних положень роботи. Структура дисертаційної роботи має логічну завершеність. Робота складається з анотацій, переліку умовних скорочень, вступу, шістьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Дисертація ілюстрована 8 таблицями та 18 рисунками. Список використаних літературних джерел містить 244 найменувань, серед яких 203 – англомовні. Загальний обсяг роботи становить 226 сторінок, у тому числі основного тексту – 183 сторінки.

У вступі дисертаційної роботи обґрунтовано актуальність обраної теми дослідження; відображено зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами; сформульовано мету, завдання, об’єкт, предмет, методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; сформульовано особистий внесок здобувача; наведено дані про апробацію результатів дослідження та публікації, обсяг і структуру дисертаційної роботи.

У першому розділі «КОНТРОЛЬ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ СПОРТСМЕНІВ У СКЛАДНОКООРДИНАЦІЙНИХ ВИДАХ СПОРТУ В КОНТЕКСТІ СЕНСОМОТОРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБЛЕНОСТІ» на основі опрацювання даних науково-методичної літератури здійснено аналіз пріоритетних наукових напрямків в дослідженнях спортивних танців. Проведена оцінка особливостей й

контролю функціональної та фізичної підготовленості спортсменів зі спортивних танців. Визначено можливості вдосконалення фізичної та технічної підготовленості спортсменів у спортивних танцях, як шлях підвищення рівня спортивної майстерності. Досліджено особливості постуральної здатності спортсменів, як основи формування та вдосконалення складнокоординаційної діяльності.

Аналіз науково-методичної літератури дозволив дати комплексний аналіз проблеми, визначити пріоритетні наукові напрями у цій галузі. Провівши аналіз сучасних досліджень здобувач прийшов до висновку, щодо актуальності проблеми контролю підготовленості спортсменів зі спортивних танців, яка побудована на оцінці процесів сенсорної інтеграції. Недостатньо висвітлені теми у працях стосовно дослідження сенсорно-моторних функцій, постуральної здатності, психофізіологічних функцій, як маркерів майстерності атлетів спортивних танців.

Дослідження, спрямовані на аналіз балансних можливостей спортсменів складнокоординаційних видів спорту, застосування різних тестів та функціональних проб мають широку розповсюдженість для оцінки їх функціонального стану та їх майстерності, що підтверджує актуальність цього напряму. Але для спортсменів спортивних танців дослідження зазначеної спрямованості висвітлені фрагментарно, особливо на етапі початкової підготовки. Це створює об'єктивну потребу у поглибленому вивченні цього питання та у формуванні цілісної системи контролю функціонального стану у спортивних танцях.

У другому розділі «МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ» у відповідності до поставлених завдань роботи розкрито методи дослідження та обґрунтовано доцільності їх використання. Описано організацію дослідження і контингент, що прийняв участь у педагогічному експерименті. Робота виконана в чотири етапи протягом 2022-2025 років. У дослідженні брали участь 28 спортсменок зі спортивних танців, розподілених на дві групи по 14 осіб. Перша група, середній вік (9,32±0,31) років, стаж

тренувань (1,46±0,28) років; друга група, середній вік (13,07±0,27) років, стаж тренувань (5,68±0,41) років; За національною спортивною класифікацією спортсмени першої групи належать до «Ювеналів» (8 спортсменів – «Ювенали» I, 6 – «Ювенали» II), спортсмени другої групи – до «Юніорів» (9 – «Юніори» I, 5 – «Юніори» II). Дослідження проводилося на базі танцювальних клубів при факультеті танців «Наньхай» Економічного інституту Хайкоу, де й здійснювалася апробація обґрунтованої системи морфофункціонального контролю спортсменів-танцюристів на етапі початкової підготовки, про що свідчить акт впровадження.

У процесі проведення дослідження використано загальнонаукові (аналіз, порівняння, узагальнення, структурний і системний підхід, дедуктивний та індуктивний метод) методи; бібліометричний метод; метод педагогічних спостережень; професіографічний метод; антропометричний метод; метод індексів; метод оцінки фізичного розвитку за шкалами регресії; психофізіологічне тестування, яке охоплювало: оцінку відчуття часу за тестом «тривалість індивідуальної хвилини»; психомоторні тести: швидкість простої зорово-моторної реакції (ПЗМР), реакцію вибору (РВ) на об’єкти з різними параметрами оформлення, реакцію на рухомий об’єкт (РРО), дотримання темпу (ДТ), реакцію «Go/No-Go»; дослідження координаційних можливостей проводилося шляхом оцінки здатності утримувати рівновагу в статичних положеннях із застосуванням проб: Ромберга, Бірюка, Яроцького (утримання статичного балансу при подразненні вестибулярного апарату), окремо визначався час утримання пози «ластівка»; також застосована проба «хода з заплющеними очима» для оцінки здатності утримання динамічної рівноваги; методи математичної статистики. Застосований у дисертації комплекс методів дослідження заслуговує на високу оцінку з огляду на його наукову обґрунтованість, міждисциплінарний підхід та відповідність меті й завданням роботи.

Відповідно до міжнародних біоетичних вимог Гельсінської декларації 2000 р., директиви Європейського суспільства 86/609 відносно участі людей

у медико-біологічних дослідженнях, батьки неповнолітніх учасників надали інформовану згоду на участь у дослідженнях.

У третьому розділі «ЗАСТОСУВАННЯ ПРОФЕСІОГРАФІЧНОГО ПІДХОДУ ДЛЯ ХАРАКТЕРИСТИКИ ДІЯЛЬНОСТІ У СПОРТИВНИХ ТАНЦЯХ ТА АНАЛІЗУ ЧИННИХ ПРОГРАМ СПОРТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ ДЛЯ ДЮСШ ТА КЛУБІВ» автором застосовано комплексний підхід щодо вивчення професійної діяльності у спортивних танцях, що є необхідним для ефективної організації процесу підготовки. Враховуючи вимоги професійної діяльності і аналіз чинних програм підготовки, виявлена необхідність застосування систем контролю морфофункціонального стану, фізичної підготовленості, фізичного розвитку на початковому етапі. Саме тому професіографічне дослідження в цьому контексті є не лише науково обґрунтованим, а й надзвичайно важливим для вдосконалення системи підготовки спортсменів у спортивних танцях. Використання професіографічного аналізу спортивних танців у дисертаційному дослідженні справляє позитивне враження завдяки глибокому і всебічному підходу до характеристики цього виду діяльності. Чітке обґрунтування високої фізіологічної складності танцювальної діяльності, виявлення чинників, що впливають на функціональний стан спортсменів, а також пропозиція конкретного інструментарію для оцінювання та прогнозування — свідчать про високий науковий рівень роботи та її практичну значущість для галузі спортивної підготовки.

У четвертому розділі «ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ МОРФОФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ, ЯКІ ВІДБИВАЮТЬ РІВЕНЬ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ СПОРТСМЕНОК ЗІ СПОРТИВНИХ ТАНЦІВ» здобувачем продемонстрований високий рівень аналітичної та дослідницької діяльності. Переконливо доводиться вплив спортивних танців на фізичний розвиток, поставу, психофізіологічні показники та функціональний стан спортсменок. Особливої уваги заслуговує комплексний підхід щодо оцінки функціонального стану: поєднання соматометричних показників,

постуральної стабільності, психофізіологічного тестування та використання скринінгових проб. Автор обґрунтовано підкреслює роль гармонійного фізичного розвитку та постави, як важливих чинників спортивного успіху в танцях, що відображає сучасні наукові підходи до побудови тренувального процесу. Актуальним є також акцент на відмінностях між спортсменками з різним рівнем підготовленості — це дозволяє зробити практичні висновки щодо необхідності індивідуалізації підготовки. Результати мають значну практичну цінність для фахівців зі спортивних танців, тренерів та вчителів фізичного виховання. Тести, рекомендовані автором, можуть слугувати ефективним інструментом для поточного моніторингу стану спортсменок.

У п’ятому розділі «Аналіз та узагальнення результатів» здобувачем узагальнено, систематизовано і обґрунтовано результати дисертаційного дослідження. Отримано наукові результати які доповнюють дані попередніх досліджень. Таким чином, проведене дослідження має глибоку наукову обґрунтованість, актуальність та практичну спрямованість. Автору вдалося комплексно охопити важливу і водночас недостатньо вивчену проблему — фізичну, психофізіологічну та сенсомоторну підготовленість спортсменок у спортивних танцях. Особливо варто відзначити доцільне поєднання бібліометричного аналізу, професіографічного підходу та експериментального дослідження з чітко окресленими кількісними результатами. Ретельне вивчення рівня постуральної стабільності, координаційних і психофізіологічних характеристик учасниць із різним рівнем підготовленості дає цінну емпіричну базу для вдосконалення навчально-тренувального процесу. Крім того, розробка обґрунтованої системи контролю функціональної підготовленості на початковому етапі є вагомим внеском у спортивну науку.

Дисертаційна робота містить висновки, список використаних джерел та додатки, де відображено список публікацій здобувача за темою дисертації, відомості про апробацію результатів дослідження, інформована згода на участь у дослідженні, акти впровадження результатів наукових досліджень.

За структурою та змістом дисертаційне дослідження має послідовність та логічність. Загальні висновки структурно повністю відповідають завданням дослідження та змісту основного тексту роботи, є логічними, доречними, відображають основні результати дослідження.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертаційної роботи. Загалом робота має завершений вигляд. Результати дисертаційного дослідження дають достатньо повну відповідь на поставлені мету і завдання роботи, об'єктивно підтверджені достатнім кількісним матеріалом і відповідним педагогічним експериментом. Позитивно оцінюючи дисертацію Го Сяохун, разом із тим, як і будь-яке наукове дослідження, ця робота має потенціал для подальшого вдосконалення. Тому доцільно було б сформулювати кілька рекомендацій, зауважень та питань, які можуть сприяти ще глибшому розкриттю теми та покращенню майбутніх напрацювань.

1. В дисертаційній роботі зустрічаються технічні та орфографічні помилки.

2. Термін «атлети» у контексті спортивних танців дійсно може викликати змішані враження, адже традиційно "атлет" асоціюється з видами спорту, де домінує силова або швидкісна підготовка (легка атлетика, важка атлетика тощо). У спортивних танцях натомість акцент робиться на координації, техніці, витонченості та естетиці рухів, хоча фізична підготовка там теж на високому рівні. Отже, слово «атлетів» краще замінити на «спортсменів».

3. Необхідно уточнення стосовно матеріалу, який зазначений на сторінці 90:

«Однак у спортивних танцях ситуація склалася так, що відповідна програма для ДЮСШ не існує. Вона відсутня на сайті МОН, де розміщені програми підготовки з олімпійських та неолімпійських видів спорту. Це повинно бути оцінено як вкрай негативний чинник, оскільки відсутність документів у галузі спорту означає суттєве зниження якості підготовки у

цьому виді спорту». Але програма вже існує.

4. При представленні системи контролю ви наводите нормативи деяких тестів, але є і такі, що не мають загально визнаної норми. Як контролювати стан спортсменок у такому випадку?

Висновок про відповідність дисертації встановленим чинним вимогам. Дисертаційна робота Го Сяохун на тему «Формування системи контролю морфофункціонального стану спортсменів зі спортивних танців на початковому етапі підготовки» має достатнє теоретичне й практичне значення, є самостійним завершеним науковим дослідженням, яке за своїм змістом, обґрунтованістю висновків, новизною отриманих результатів відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44) та наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом МОН України №759 від 31.05.2019 р.), а її автор Го Сяохун заслуговує присудження ступеня доктора філософії в галузу знань 01 Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Рецензент:

кандидат наук з фізичного
виховання та спорту, доцент,
доцент кафедри гімнастики
Харківської державної
академії фізичної культури — Альфія ДЕЙНЕКО

Підпис ДЕЙНЕКО Альфії засвідчую

Проректор з науково-педагогічної роботи
Харківської державної академії
фізичної культури — Олег ОЛЬХОВИЙ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ * ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ *
Ідентифікаційний код №02928261